

Schrijfkaders: een hulp bij schrijven en leren. Of: schrijvend leren en leren schrijven

1 december 2008

Auteurs: [Hilde Leon](#), [Werner Schrauwen](#)

Volume: [38](#)

Nummer: [2](#)

Pagina's: 31-41

Documenten

- [vonk_jrg38_026.pdf](#)

31 schrijfkaders een hulp bij schrijven en leren of schrijvend leren en leren schrijven hilde leon werner schrauwen schrijven is wellicht de meest complexe van de vier taalvaardigheden in schoolboeken voor allerlei vakken vind je vaak schrijfopdrachten die heel open zijn ze bieden soms weinig steun en geven niet echt een richting aan dat geldt ook voor sommige methoden nederlands deze openheid is voor bepaalde leerlingen erg lastig omdat ze zelfstandig informatie moeten verwerken gegevens op een eigen manier moeten herformuleren een mening moeten verwoorden enz om hierbij wat meer steun te geven zijn schrijfkaders erg geschikt ze stimuleren het gebruik van vaktaal en zetten aan om goede zinnen in een logische ordening te formuleren een hulp bij het schrijven dus maar goed uitgewerkte kaders dienen niet alleen het schrijven te ondersteunen taalzwakkere leerlingen bij het verwerken van leerstof het structureren van grotere gehelen het vormen van een mening het opzetten van een denkproces enz n deze bijdrage willen we onder in taalgericht vakonderwijs het best kunnen meer met voorbeelden duidelijk worden ingezet maken wat schrijfkaders zijn waarom ze binnen een breed taalbeleid van we beginnen met een schrijfkader we dienst kunnen zijn en hoe ze onder meer nodigen je uit om het in te vullen schrijfkader 1 over schrijfkaders weet ik al en ook ik vraag me af ik wil vooral te weten komen december 2008 nummer 2 38e jaargang 32 wellicht blijkt uit het invullen van het kader het schriftelijk ordenen van gedachten en het aanvullen van de zinsfragmenten wat ten een schrijfkader is en waarvoor het onder het formuleren van een mening meer nuttig kan zijn maar misschien heb je het argumenteren ook ondervonden dat je er niet alles kwijt het leggen van verbanden kon op of binnen de lijntjes zoals bij elk het onderscheiden van hoofd en bijzaak min of meer voorgeprogrammeerd leer-
midken del heeft het schrijfkader zijn beperkingen het nadenken over processen en zitten er ook enkele nadelen aan vast het stellen van onderzoeksvragen het gebruiken van vaktermen en abstracte woorden het gebruiken van talig materiaal

zoals kaders als hulp schooltaal verbindingswoorden het schrijven van zinnen laten we met de positieve punten beginnen het structureren in alinea's en een en ander illustreren leerlingen kunnen het opbouwen van en nadenken over hen door middel van een bepaald soort verschillende soorten teksten kader hulp krijgen bij het oproepen van kennis het beschrijven en verklaren van fenomenen als je de opsomming bekijkt merk je dat het menen eerste deel van de lijst eerder te maken heeft het chronologisch ordenen van gegevens met leren het tweede met taalvragen voorbeeld 1 vak nederlands uit nieuw netwerk nederlands t3 werkboek a richtingen wommelgem van in 2004 de leerlingen krijgen de opdracht om een beteren aandacht wordt besteed aan het reeks verkeerde paren bijvoeglijke naamwoord van vaste bijvoeglijke naamwoord woorden zelfstandige naamwoorden zoals den daarna volgt volgende schrijfoefening groene handdruk en gouden vingers te ver 38e jaargang nummer 2 december 2008 33 kwijt kies twee van de volgende situaties uit geef een beschrijving van de volgende voorwerpen gebruik bijvoeglijke naamwoorden bij je beschrijving vergeet niet je op de taal te oriënteren a je vindt je boekentas niet meer terug je gaat naar het secretariaat om het verlies te melden b je laat je jas met je portefeuille in de bus liggen je belt naar de lijn om te vragen of ze hem niet hebben gevonden ze vragen je om een gedetailleerde beschrijving te geven c je fiets is aan het station gestolen ontgoocheld stap je naar de politie ze willen een oogje in het zeil houden maar moeten wel precies weten hoe hij eruit ziet d je moet nablijven op school je hebt geen tijd meer om je sporttas te halen voor de voetbaltraining met je gsm bel je naar huis en vraag je aan je moeder om je sportmateriaal in je tas te stoppen en naar de sportzaal te brengen zorg ervoor dat ze goed weet wat ze moet meebrengen situatie situatie de vrij realistische situaties die hierboven we denken dat deze opdracht enerzijds veel worden beschreven levend in het echte gerichter kan worden gemaakt door het leven niet echt schriftelijke eerder monde gebruik van een aangepast schrijfkader lange producten op de opdrachten kunnen beschrijving zie een standaardvoorbeeld echter vrij gemakkelijk tot functionele schrijf als schrijfkader 2 anderzijds kan de taken worden omgebogen door bijvoorbeeld opdracht ook rijker worden doordat het te stellen dat de secretaris of de politieagent schrijfkader aanzet om nog andere doelen een schriftelijke beschrijving wil om die aan ordenen van gegevens en gedachten het prikbord te hangen belangrijker is echt nadenken over soorten teksten soort bood ter dat de opdracht vrij open is de enige schap aan een bepaalde ontvanger enz na voorwaarde die wordt gesteld is dat er bij te streven voeglijke naamwoorden moeten worden gebruikt wellicht is dit dan ook het criterium waarop zal worden gelet bij de evaluatie december 2008 nummer 2 38e jaargang 34 schrijfkader 2 schrijfkader voor het beschrijven van levende zaken een is een kenmerk van is dat betekent dat andere belangrijke kenmerken zijn en daarom is een geen maar wel wellicht zijn er nog andere denkhandelin digheid schrijven is immers erg complex en gen te bedenken die ondersteund kunnen vraagt veel van onze vermogens een goede worden door middel van schrijfkaders ook reden trouwens om er op een doelgerichte taalgerelateerde normen die het engere manier veel tijd en energie in te steken niet schrijven overstijgen zoals volledigheid alleen in de lessen nederlands maar in alle nauw gezet heid doelgerichtheid kunnen zaak vakken er-

door aan de orde worden gesteld de vaar voorbeeld 2 vak biologie uit biologie 1 exploratie en experimentenschrift antwerpen de boeck 2003 onderwerp het gebit van de mens in het werkschrift vinden we geen echte oefeningen verrijken met of vervangen door schrijftaken leerlingen krijgen opdrachten bijvoorbeeld het schrijfkader verslag of in de vorm van invuloefeningen of gaten verschillen snijtanden hoektanden kie teksten bijvoorbeeld bij een gaaf gebit tel je zen hieronder twee standaardvoorbeelden in de bovenkaak tanden in de onder schrijf kader 3 en 4 en een specifieke uit kaak tanden een volwassene heeft werking schrijfkader 5 dergelijke kaders dus tanden schemaatjes waarin op de geven leerlingen hulp bij het leggen van ver juiste plaats een kruisje moet worden gezet banden het correcte gebruik van de vakter en tekeningen waarnaast de correcte term men het onderscheiden van hoofd en bijza moet worden geschreven in het kader van ken het beschrijven van een fenomeen taalgericht vakonderwijs kunnen we deze enz 38e jaargang nummer 2 december 2008 35 schrijfkader 3 schrijfkader reflectie verslag over het onderwerp wist ik al dat ik heb nu geleerd dat ik heb ook geleerd dat iets anders wat ik te weten ben gekomen is dat tot slot heb ik geleerd dat schrijfkader 4 schrijfkader voor het beschrijven van verschillen vergelijking hoewel en allebei zijn verschillen ze van elkaar de is terwijl de een andere overeenkomst is dat ze zijn ook anders omdat een ander verschil is ten slotte schrijfkader 5 verslag wat ik al wist en wat ik geleerd heb over het onderwerp het gebit van de mens wist ik al ik heb nu geleerd dat de wijsheidstanden kiezen zijn maar december 2008 nummer 2 38e jaargang 36 de hoektanden dienen om ik heb ook geleerd dat de hoeveelheid tanden en tot slot weet ik nu dat omnivoren hoe en wanneer inzetten schrijfkaders moeten in een zekere leerlijn plannen ter illustratie halen we uit de eind worden ingezet het is vrij evident dat wat termen nederlands eerste graad secundair meer sturende kaders die op het niveau van onderwijs nummer 13 de leerlingen kun het beschrijven blijven eerder als hulplijnen in een voorgestructureerd kader notities worden gebruikt dan een schrijfaanzet die maken hier ligt ons inziens de lat nog vrij een complexere handeling vergelijken laag dat is niet meer het geval als we in de beoordelen argumenteren ondersteunt eindtermen van de tweede graad secundair hoewel we geen voorstanders zijn van een onderwijs het volgende vinden nummer 24 puur lineaire opbouw moeten er onder vak de leerlingen kunnen op structurerend en taalleraren afspraken worden gemaakt niveau tekstsoorten schrijven bestemd voor over het werken met schrijfkaders wanneer een bekende volwassene het betreft tekst in welk jaar in welke periode worden wat soorten zoals agenda en planning verslagen voor soort kader vaak aangeboden notities tijdens een les samenvattingen en focussen door middel van schrijfkaders op schema s van studieteksten en bij nummer specifieke denkhandelingen gedurende een 26 lezen we de leerlingen kunnen op beoor bepaalde periode in diverse vakken en lessen delend niveau tekstsoorten schrijven bestemd biedt meer oefening en voor onbekende leeftijdgenoten het betreft oefening baart kunst tekstsoorten zoals lezersbrieven en recen schrijfkaders sies moeten in een de basis voor een gezonde zekere leerlijn leerlijn is te vinden in de het spreekt voor zich dat goed ingezette worden ingezet eindtermen en de leer schrijfkaders een middel zijn om die talige 38e jaargang nummer 2 december 2008 37 on-

twikkeling te ondersteunen maar dat ven en schrijvend willen laten en leren leren geldt niet alleen voor het vak nederlands bij marleen kiefert en gert rijlaarsdam 2005 aardrijkskunde bijvoorbeeld vinden we voor 2006 onderscheiden op basis van weten de tweede graad secundair onderwijs eind schappelijk onderzoek term 18 grofweg twee verschil jammer toch dat de leerlingen kunnen zelfstandig een aange lende soorten schrijvers we in de praktijk past en beperkt aardrijkskundig onderzoek ingenieurs en beeldhou nog vaak zien dat uitvoeren met aandacht voor wens ingenieurs maken de muren die de analyse van een aardrijkskundig ver plan- nen schema s en lijst leslokalen van schijnsel jes ze bepalen de inhoud elkaar scheiden zoeken en selecteren van relevante van de tekst voordat ze ook te vinden zijn informatie beginnen met schrijven tussen de vakken een samenhangende pre- sentatie van beeldhouwers krijgen al een aantal bevindingen schrijvend ideeën schrij het formuleren van een eigen standpunt ven schrappen en herschrijven natu- urlijk rond mogelijke bevindingen zijn niet alle ingenieurs zuiver op de graat er zi- jn er die ook wel eens beeldhouwen en we weten niet of de vakgebonden eindter het omgekeerde geldt uiteraard ook voor de menmakers elkaar hebben geconsul- teerd beeldhouwers maar het lijkt er toch wel erg sterk op jammer toch dat we in de praktijk zeker in het mooie en geruststellende is dat beide het aso nog vaak zien dat de muren die de types tot goede schrijfproducten kunnen leslokalen van elkaar scheiden ook te vinden komen de ene werkwijze leidt in principe zijn tussen de vakken niet tot betere teksten dan de andere kiefert en rijlaarsdam onderzochten of de twee types beter scoorden als er in de les met hun schrijfstijl rekening werd gehouden gezien voor alle leerlingen het feit dat er nogal wat mengtypes in een groep zitten en een aanpak altijd een deel zijn er eenvoudige didactische middelen en van de klas minder goed bedient pleiten ze werkwijzen die voor alle leerlingen geschikt voor het aanbieden van meer dan een weg zijn wij denken van wel op voorwaarde dat ze op een goede en aangepaste dus gedif schrijfkaders lijken op het eerste gezicht vrij ferentieerde manier worden ingezet dat strakke hulpmid- delen die leerlingen in de geldt ook voor schrijfkaders we weten dat ingenieurs- richting duwen leerlingen wor leerlingen op verschillende manieren leren den ver- plicht binnen het kader te denken met die leerstijlen willen we rekening houden en te schrijven een voorgesteld kader met onder meer door te variëren in werkvor- men aanloopzinnen bijvoorbeeld kan bij bepaalde door leerstof op verschillende manieren aan leerlingen voor wat desorientatie zorgen ze te bieden door uitda- gende en functionele weten het wel maar krijgen het niet binnen taken te be- denken inhouden op comple het voorgestelde schema gezegd zeker bij mentale wijze te laten verwerken enz het kader uitleg kan dat voorkomen met die ver- schillen moeten we ook rekening daarom is het goed om op een soepele houden als we leerlingen willen leren schrij manier met schrijfkaders om te gaan ze de- cember 2008 nummer 2 38e jaargang 38 het is goed om moeten gezien worden als middel en helpen leerlingen op weg naar op een soepele een extra ondersteuning zelfstandig schrijven zonder voorgeprogram manier met leerlingen die deze onder meerde hulp ze zijn nooit doel op zich ze schrijfkaders steuning niet nodig heb geven wel de mogelijkheid om te focussen om te gaan ben de geoefende inge op bepaalde deelvaardigheden die afhan nieurs die goed zijn in kelijk van de tekst-

soort erg belangrijk kun plannen tekenen hoeven en zijn er dan ook geen gebruik van te maken leerlingen die het kader als een beperking aanvoelen de knappe beeldhouwers conclusie en concrete moeten de vrijheid krijgen eerst op hun manier aan de slag te gaan achteraf kan uitsmijter voor beide groepen het kader als een soort kijkwijzer of nakijkinstrument worden als er op een verstandige en doelgericht gebruikt om eventueel correcties aan te gedifferentieerde manier met schrijfkaders brengen of een en ander nog eens van een wordt gewerkt zijn het goede instrumenten andere kant te bekijken iedereen is immers om zowel in de les verwerking van de leer gebaat met het onder de knie krijgen van stof als er buiten zelfstandige studie te verschillende methodes en leerstijlen gebruiken ze kunnen worden ingezet bij het leren van a zich oriënteren op een onder daarom pleiten we er ook voor om met werp een taak tot z het voorbereiden op schrijftaken en zeker met schrijfkaders in een een proefwerk cooperatieve setting om te gaan zo leren leerlingen van elkaar door elkaars en eigen als uitsmijter een buitenbeentje we beschrijf schrijfwerk te observeren en terug te kijken ven eerst bondig de onderwijsleersetting op het schrijfproces ze maken kennis met waarin het kader wordt gebruikt verschillende schrijfstrategieën en leren reflecteren en reviseren het hoeft niet de leerlingen hebben in het vak geschiedenis onderstreept te worden dat deze vaardig gedurende enkele uren het fenomeen islam heden en attitudes van bestudeerd in de lessen is heel veel aandacht groot belang zijn bij leren besteed aan context voorkennis getuigenis schrijfkaders schrijven en schrijvend sen en verhalen van moslimleerlingen beeld helpen leerlingen leren materiaal verzamelen van veel gestelde vra op weg naar gen en interactie in complementaire zelfstandig hoe het schrijven door expertgroepen werden via diverse bronnen schrijven zonder middel van schrijfkaders enkele aspecten van de islam onder de loep voorgeprogram kan worden gewaardeerd genomen ter verwerking van de leerstof meerde hulp en geevalueerd is een ver wordt aan taalheterogene groepen die uit haal op zich we beperken verschillende experts bestaan enkele ons tot volgende suggesties en het onderstaande schrijfkader als tie de na te streven doelen kunnen als crite taalsteun aangeboden de opdracht luidt ria worden gehanteerd zie het lijstje boven laat je leiden door de foto s maar beperk je aan en de eindtermen en een en ander kan niet tot wat je ziet en het kader om een binnen een schrijf of taalportfolio opgeno korte goed opgebouwde tekst te schrijven men worden schrijfkaders zijn hierbij een die tekst moet voor jou en je klasgenoten 38e jaargang nummer 2 december 2008 39 een goede eerste bron zijn om de toets taal en het blokwerk thuis wordt plots een voor te bereiden stuk makkelijker misschien zelfs overbodig door teksten uit te wisselen en met elkaar te omdat jij beste lezer jammer genoeg die vergelijken zullen leerlingen nog dieper contextrijke en interactieve lessen over de ingaan op de leerstof mits een goede coa islam hebt moeten missen kan je de foto s ching zullen ze ook kritischer worden ten en het kader misschien gebruiken om op te aanzien van eigen teksten en die van ande schrijven wat je al of nog weet over de ren reviseren en herschrijven aanvullen en islam ter oriëntering en ter voorbereiding schrappen zullen bij wijze van spreken spon op een diepgaandere studie want ook voor taan gebeuren want wie wil er nu geen dit doel kan het schrijfkader worden gebruikt goede resultaten voor geschiedenis en

veel plezier december 2008 nummer 2 38e jaargang 40 hilde leon werner
schrauwen nascholing brussel nabru hl skynet be nabru ws skynet be 38e jaar-
gang nummer 2 december 2008 41 verder lezen bakker c meestringa t 2003
suggesties voor schrijftaken voor alle vakken in de tweede fase van het havo vwo
enschede slo ucl bakker c meestringa t 2005 schrijftaken die het denken
bevorderen 1 over denken en verwerkingsopdrachten uit het leerboek nvox jan-
uari 2005 p 10 13 bakker c meestringa t 2005 schrijftaken die het denken
bevorderen 2 hoe schrijven het denken bevordert ervaringen bij anw nvox februari
2005 p 84 86 bakker c meestringa t 2005 schrijftaken die het denken bevorderen
3 acht schrijftaken beschreven nvox maart 2005 p 120 122 hajer m meestringa t
2004 handboek taalgericht vakonderwijs bussum coutinho kiefert m rijlaarsdam g
2005 schrijftaken en schrijverstypen levende talen magazine 92 2 p 9 12 kiefert m ri-
jlaarsdam g 2006 leren schrijven en schrijfstrategieen vonk 35 5 p 3 14 lewis m
wray d 1995 developing childrens non fiction writing working with writing frames
warwickshire scholastic poort i van der veer e van der laan e 2001a schrijven in
alle vakken een handreiking bij schrijfoopdrachten biologie rotterdam uitgeverij
partners poort i van der veer e van der laan e 2001b schrijven in alle vakken een
handreiking bij schrijfoopdrachten economie rotterdam uitgeverij partners rijlaars-
dam g 1997 contouren van een schrijfdidactiek vonk 26 3 p 3 18 rijlaarsdam g
braaksma m 2004 schrijven en leren schrijven vonk 33 3 p 3 15 december 2008
nummer 2 38e jaargang 42 a d v e r t e n t i e onder redactie van wilfried de hert
een school zonder een taalbeleid als het van huidig minister van onderwijs en
vorming frank vandenbroucke afhangt wordt zo n school in de nabije toekomst een
grote uitzondering dat valt alleszins af te leiden uit zijn talenbeleidsnota 2007 met
allerlei initiatieven wil hij er immers voor zorgen dat elke leerling volgens zijn
niveau taalvaardig er wordt het is nu aan de scholen en in het bij zonder aan alle
leraren om hier werk van te maken geen eenvoudige opdracht maar het kan dat is
alvast de positieve boodschap die dit boek wil uitdragen in deze publicatie wis-
selen praktijkvoor beelden en bijdragen over achtergrond en aanpak elkaar af cen-
traal staat de stelling dat taalgebruik op school geen struikelblok mag zijn om te
leren anders gezegd een goede taalkennis is een belangrijke basis om goed te kun-
nen leren de samenstellers van dit boek willen aantonen waar we in vlaanderen
vandaag met taalbeleid staan en daarom komen verschillende actoren zoals beleid
inspectie begeleiding nascholing en leraren aan het woord door die verschillende
invalshoeken aan te bieden hopen de auteurs zoveel als vonk lezer kunt u dit boek
mogelijk leerkrachten in hun klas en les bestellen met 15 korting te bereiken deze
actie loopt tot 15 01 2009 aan dit boek werkten mee wilfried de hert gewone prijs
29 00 euro eindredactie jan bonne frans daems helga uw voordeel 15 de
braekeleer riet de vos jella di perna uw actieprijs 24 65 euro maaike hajer hella
hoste frie kimpe hilde leon lutgard neels katleen roggeman werner bestellen kan
online schrauwen tanja stas kris van den branden surf naar plantyn com taalbeleid
benny verheyden els vermeire dilys vyncke iris of u kunt onze klantendienst bellen
op 015 36 36 36 willems en luc wyns isbn 978 90 301 9353 1 taalbeleid in de prak-
tijk een uitdaging voor elke secundaire school ad indd 1 38e jaargang nummer 2
december 2008 11 14 08 3 07 33 pm

